

Reformatorinen identiteetti ja *Kasvavaa yhteyttä* -asiakirja?

Anneli Aejmelaeus

Ecclesia semper reformanda est. Kirkkoa on jatkuvasti reformoitava. Tämä tuli ensimmäiseksi mieleen, kun mietin aihetta "Reformatorinen identiteetti ja *Kasvavaa yhteyttä* -asiakirja?", joka minulle on annettu puheenvuoroni aiheeksi (kysymysmerkkeineen päivineen).

Se luterilaisuus, jota meidän suomalainen luterilainen kirkkomme edustaa, on tulosta 1500-luvun reformaatiosta ja monista pienemmistä reformeista tai uudistuksista, joita on tapahtunut vuosisatojen mittaan kirkkomme kokemissa erilaisissa vaiheissa. 1500-luvun reformaation perintöä on, että kaikkien uudistusten yhteydessä kirkossa tulee orientoitua Raamatun sanan mukaan ja pyrkiä löytämään sen valossa uusia ratkaisuja niihin haasteisiin, joita uusi aika ja uusi tilanne on nostanut esiin. Reformaation perintö merkitsee toisaalta paluuta aina uudestaan lähteelle, Raamatun sanan ääreen, toisaalta avautumista ympäröivälle maailmalle, sen tuomille haasteille ja niille tehtäville, joita kristityillä eri aikoina tässä maailmassa on. Niinpä reformatorinen identiteetti tänään ei ole jotakin sellaista, mihin voi tutustua 1500-luvun asiakirjoihin perehtymällä, vaan siihen sisältyy paljon sen jälkeen elettyä elämää.

Reformaation perintö on kaikkina aikoina merkinnyt ja merkitsee meille edelleen omantunnonvapautta, kristityn vapautta lähestyä Jumalaa ilman muita välittäjiä kuin Kristus, kristityn oikeutta ottaa itse selvää Raamatun sanasta ja siihen perustuvasta uskosta ja tehdä siltä pohjalta ratkaisuja omassa elämässään ja yhdessä muiden kristittyjen kanssa kirkossa. Kaikessa tässä olemme nähneet Jumalan johdatusta – ja siunausta myös Suomen kansan historiaa ajatellen. Olemme tästä syvästi kiitollisia. On selvää, ettemme halua luopua sellaisesta, missä olemme kokeneet Jumalan siunausta. Emme osaa ajatella olleemme väärällä tiellä.

Reformaatio on toisaalta tuonut moninaisuutta kristinuskon ilmenemismuotoihin ja korostuksiin, ja se on merkinnyt historiassa pitkälti kristittyjen jakautumista ja etäännyttäytymistä toisistaan, mutta tänä päivänä myös se voidaan nähdä rikkautena. Yksi viime vuosisadan tärkeimpiä reformeja kristillisten kirkkojen keskuudessa on ekumeeninen liike. Senkin lähtökohtana on Raamatun sana ja avautuminen sen valossa näkemään muiden kirkkojen jäsenissä kristittyjä veljiä ja sisaria ja näkemään se rikkaus, jota erilaiset kristilliset traditiot merkitsevät. Myös tässä on koettu monella tapaa Jumalan johdatusta ja siunausta, josta on syytä olla kiitollinen.

Ekumeeninen liike on johtanut kirkot tekemään sovintoa menneisyydessä tapahtuneista asioista. On erityisen arvokasta, että reformaatioajan oppituomioita on voitu kumota. Joissakin tapauksissa on jouduttu myös pyytämään anteeksi menneiden aikojen julmuuksia. Kuluneet vuosisadat ovat tehneet tehtävänsä: maailma on muuttunut, se on pienentynyt ja tuonut meidät lähemmäksi toisiamme, myös ajattelutavat ja asenteet ovat muuttuneet. Elämme maailmassa, jossa on tarve etsiä rauhaa ja yhteyttä, eikä erilaisuutta ihmisryhmien tai myöskään kirkkojen välillä ole enää tarpeen kärjistä.

Käsillä oleva dokumentti *Kasvavaa yhteyttä* pyrkii omalta osaltaan edistämään katolisten ja luterilaisten lähentymistä ja yhteyden rakentamista näiden kirkkojen välille. Pyrkimys on hyvä ja asia tärkeä. Dokumentti luotaa laajalti katolisen kirkon oppia ja luterilaista oppia sekä erilaisia ekumeenisia raportteja ja johdattaa näin lukijan – mikäli hän vain jaksaa perehtyä laajaan dokumenttiin – syvälle käsillä olevaan problematiikkaan. Seuraavassa muutama kommentti dokumentin sisältöön.

Dokumentissa esitellään aluksi *metodi*, jota se noudattaa (s. 9–12). Suomenkielisessä tekstissä metodiksi nimetään "erot sovittava yksimielisyys (*differentiating consensus*)". Kun en mitenkään voinut ymmärtää, miten *differentiating* voisi tarkoittaa "erot sovittava", katsoin englanninkielistä tekstiä, joka ilmeisesti näistä kahdesta on ensisijainen. Siellä ei puhuta mitään erojen sovittamisesta, vaan termi siellä on "differentiated consensus". Sitä ei ole ihan helppo kääntää ("eriytetty konsensus", "erot erittelevä konsensus"). Dokumentin mukaan sillä tarkoitetaan *Yhteinen julistus vanhurskauttamisesta* -asiakirjassa käytettyä metodia: yksimielisyyden toteamista ja erojen toteamista, mutta niin että samalla erot todetaan sallituiksi. Suomenkielinen teksti on jossain määrin harhaanjohtava puhuessaan "erot sovittavasta yksimielisyydestä". Se tulee lähelle Leuenbergin yhteisön käyttämää ilmaisua "sovitettu erilaisuus", mutta antaa vaikutelman yksimielisyyden vaatimuksesta: kun yksimielisyyttä on riittävästi, loput eroavaisuudet voidaan sovittaa.

Toisaalta todetaan, että "ykseus uskossa, jota etsimme, ei ole yhdenmukaisuutta" (s. 11). Varsinaista opillista selvitystä lukiessa ei voi kuitenkaan vältyä vaikutelmalta, että yksimielisyyttä on haluttu nähdä myös siellä missä sitä ei ihan aidosti ole (ainakaan vielä). Julkisuudessa on ollut puhetta siitä, että dialogin yhteydessä päästiin hämmästyttävän suureen yksimielisyyteen monista asioista, suurempaan kuin oli osattu odottaa. Luterilaiselta näkökannalta dokumentin lukijassa herää kysymys: onko yksimielisyydestä annettu liian optimistinen kuva? Kun dokumentissa todetaan "olemme yksimielisiä, että..." en useinkaan voi yhtyä tuohon yksimielisyyteen, koska näiden lausumien muotoiluissa usein painottuvat nimenomaan katoliset ilmaisut. Suomen luterilaisessa kirkossa on ehkä monia muitakin, jotka eivät ole valmiita kaikkiin niihin yksimielisyydenilmaisuihin, joihin dialogiryhmä on päättänyt.

Itse vierastan ajatusta, että katolisten ja luterilaisten pitäisi ajatella ja lausua käsillä olevista opinkohdista, *kirkosta*, *eukaristiasta* ja *kirkon virasta*, samalla tavalla. Kuinka pitkälle menevää yksimielisyyttä loppujen lopuksi tarvitaan? Mielestäni ajatus, johon *Leuenbergin yhteisö* perustuu, on nerokas: kirkot yksinkertaisesti tunnustavat toinen toisensa kristillisiksi kirkoiksi ja julistavat toisilleen kirkollisen yhteyden – ikään kuin lahjoittavat sen toisilleen! Tässä yhteydessä puhutaan "sovitetusta erilaisuudesta". On selvää, että kristillisten kirkkojen välillä vallitsee pitkälle menevä yksimielisyys uskon perusasioista. Tämän perusyksimielisyyden varassa kirkkojen on mahdollista tunnustaa toinen toisensa.

Jos minulta kysyttäisiin, niin mielestäni luterilaisten ja katolisten välillä on riittävä yksimielisyys uskon perusasioista, että voimme tunnustaa toinen toisemme kristityiksi ja julistaa toinen toisillemme ehtoollisyhteyden. Se mikä meitä yhdistää on paljon painavampaa kuin se mikä erottaa. Kasteen suhteen keskinäinen tunnustaminen on jo voimassa. Yksittäisten luterilaisten ja katolisten kristittyjen suhteissa koetaan kristittyjen yhteyttä jo nyt, rukoushetkiä voidaan viettää yhdessä, mutta virallinen yhteys kirkkojen välillä ja ehtoollisyhteys näyttää olevan monen lukon takana. Kuinka vaikeasta ja monitahoisesta ongelmavyyhdistä on kysymys, käy selvästi ilmi dokumentista. Onko tavoite yksimielisyydestä asetettu liian korkealle – tai tarpeettoman korkealle? Etsitäänkö kuitenkin suurempaa *yhdenmukaisuutta*, kuin mitä voidaan saavuttaa – tai mikä on tarpeen?

Käsitys *kirkosta* tulee dokumentissa ensin käsiteltäväksi (s. 13–32). Kirkkoa kuvataan monilla raamatullisilla kuvilla, joista osapuolten välillä luonnollisesti vallitsee yksimielisyys, samoin kirkon tehtävästä maailmassa. Kirkon ja sakramenttien suhteesta kuitenkin puhutaan eri tavoin. Yksi reformaation luovuttamattomia periaatteita on, että *Sana ja sakramentit luovat kirkon*. Kirkko on siellä missä evankeliumi puhtaana julistetaan ja sakramentit toimitetaan Kristuksen asetuksen mukaan. Kun seuraavaksi sanotaan kirkkoa sakramentiksi – ja myös Kristusta "alkusakramentiksi" –

minun on vaikea seurata perässä. Jos sakramentit ovat Sanan ohella "armonvälineitä", jotka välittävät armon ja vanhurskauttavan uskon, miten Kristusta, joka on itse näiden lahjojen antaja, tai kirkkoa, joka saa syntynsä niiden kautta voi sanoa sakramentiksi? Kirkon sakramentaalisuus on asia, joka dokumentissa tuodaan esiin ensin varovasti (s. 23), mutta sitten kerta toisensa jälkeen yhä varmempana yksimielisyyden aiheena.

Sanaa sakramentaalinen tai sakramentaalisuus käytetään dokumentissa yli 180 kertaa, mutta sen merkitys jää hämäräksi. Se että tätä hämärää käsitettä käytetään niin tiheään ja erilaisissa yhteyksissä,¹ saa lukijan miettimään, mistä oikeastaan on kysymys. Kun sana sakramentti on määritelty eri tavoin katolisten ja luterilaisten keskuudessa, mitä on sakramentaalisuus ja ymmärretäänkö se samalla tavalla? Onko niin että osapuolet tarkoittavat yhdessä lausutuilla sanoilla eri asioita?

Pelkänpä, että tämä ongelma koskee muitakin käsitteitä. Raportin mukaan käsityksessä kirkosta on saavutettu suuri yksimielisyys. Mutta tarkoittavatko osapuolet kirkolla samaa? Kun raportissa siteerataan katolisia asiakirjoja, niissä Kirkko on usein kirjoitettu isolla kirjaimella. Kaksi kertaa siteerataan kohtaa dekreetistä *Unitatis redintegratio*, jossa sanotaan, että "kristittyjen jakautuneisuus kuitenkin estää Kirkkoa toteuttamasta sille ominaista täydellistä katolisuutta niiden lapsiensa kohdalla, jotka tosin kasteen kautta kuuluvat siihen, mutta jotka ovat erossa sen täydellisestä yhteydestä" (s. 16 ja 31). Tosin sama asiakirja sitten toteaa, ettei täyden näkyvän ykseyden toteutuminen, joka on "ekumeenisen liikkeen lopullinen päämäärä", "vaadi hylkäämään kristittyjen kesken syntynyttä moninaista hengellistä, järjestykseen tai liturgiisiin riituksiin tai ilmoitetun totuuden teologiseen esittämiseen liittyvää rikasta moninaisuutta..." Nämä lausumat voi ymmärtää niin, että kristittyjä on myös katolisen kirkon ulkopuolella, mutta kun puhutaan "lapsista", jotka "kasteen kautta kuuluvat siihen, mutta ovat erossa sen täydellisestä yhteydestä", ja jotka estävät "Kirkkoa toteuttamasta... täydellistä katolisuutta", se voi viitata vain siihen, että Kirkko on yksin katolinen kirkko.

Kirkkojen keskinäinen tunnustaminen ja yhteyden julistaminen ei tietenkään onnistu, jos toinen osapuoli ei pidä toista kirkkona. Asiaa ei auta se, että vedotaan kirkkojen itseymmärrykseen (s. 17), kun on nimenomaan kysymys kirkkokäsityksestä ja sen vaikutuksesta yhteispyrkimyksiin.² Tarvitaan myös vastapuolen tunnustus ja hyväksyminen toisen itseymmärrykselle.

Dokumentin toinen pääteema *eukaristia* ei ole yhtään helpompi (s. 33–72). Jo koulussa meille aikoinaan opetettiin, miten eri tavoin katoliset, luterilaiset ja reformoidut uskovat ja opettavat ehtoollisesta. Loppujen lopuksi kuitenkin eri kristittyjen käsitykset eivät olennaisissa kohdin eroa niin jyrkästi – ja yksittäisten kristittyjen käsitykset saattavat hyvinkin poiketa oman kirkon virallisesta opista. Raamatuntutkijana en malta olla muistuttamatta siitä, että ehtoollisen raamatullinen pohja on selkeä – ja yksinkertainen. Asetussanat liittävät ehtoollisen vieton Jeesuksen kärsimyksen (aktualisoivaan) "muistamiseen" (1 Kor. 11:23–25, Luuk. 22:19–20), mikä Paavalin mukaan merkitsee sitä, että ehtoollista nauttiva seurakunta "julistaa Herran kuolemaa siihen asti kun

¹ Dokumentti ei puhu pelkästään kirkon ja viran sakramentaalisuudesta vaan myös suksektion (s. 28, 109) sakramentaalisuudesta, Raamatun sanan (s. 123) ja Sanan teologian (s. 19) sakramentaalisuudesta sekä jopa eukaristian sakramentaalisesta merkityksestä (s. 52), jonka "toivomme löytävämme jälleen". Viimeksi mainitun kohdalla ihmetyttää, mitä on se "sakramentaalisuus" joka luterilaisesta sakramenttikäsityksestä puuttuu ja pitäisi vielä löytää.

² Esim. *Yhteinen julistus vanhurskauttamisesta* puhuu "kirkoista" ja viittaa "kirkkojen" itseymmärrykseen (Johdanto, kohtaan 5. liittyvä nootti).

hän tulee" (1 Kor. 11:26).³ Paavali korostaa aterian yhteysluonnetta. Malja on yhteys Kristuksen vereen ja leipä on yhteys Kristuksen ruumiiseen; "leipä on yksi ja me olemme yksi ruumis, vaikka meitä on monta" (1 Kor. 10:16–17). Eukaristia liittyy yhteen seurakunnaksi, joka on Kristuksen ruumis. Toisaalta Paavalin mukaan meidät on myös "kastettu yhdeksi ruumiiksi" (1 Kor. 12:13). Ehtoollisesta ei Uudessa testamentissa sanota juurikaan muuta. Kristuksen läsnäoloa, jota asiakirjoissa pyritään määrittelemään erityisen tarkoin, luvataan itse asiassa vain "siellä missä kaksi tai kolme on koolla minun nimeeni" (Mt 18:20), mikä tietenkin on sovellettavissa eukaristiaan ja muihinkin seurakunnan kokoontumisiin, myös sananjumalanpalvelukseen ja yhteisiin rukoushetkiin.

Kun dokumentissa todetaan: "Olemme yksimielisiä, että oikein ymmärrettynä eukaristia on uhri" (s. 50), en voi luterilaisena – enkä raamatuntutkijana – sanoa liittyväni tähän yksimielisyyteen. Uudessa testamentissa puhutaan yleensäkin hyvin vähän uhrista, eikä eukaristian yhteydessä ollenkaan. Ainoa uhri, mistä voisi puhua eukaristian yhteydessä, on Kristuksen uhri, jota erityisesti Hebrealaiskirje käsittelee,⁴ mutta sitä uhria ei ole tarpeen toistaa. Sitä muistetaan ja julistetaan. Siitä tullaan osalliseksi. Kun Paavali kehottaa meitä "antamaan itsemme eläväksi uhriksi" (Room. 12:1; s. 51), tämä tarkoittaa arkisessa elämässä tapahtuvaa lähimmäisen palvelua eikä eukaristiaan osallistumista. Kristuksen ainutkertaista uhria emme voi toistaa, emme tarjota mitään sen vastalahjaksi emmekä mitään siihen lisätä.⁵

Ajattelen että ehtoollinen on perimmiltään mysteeri, jota kukaan meistä ei pysty tyhjentävästi selittämään. Olemme kaikki osallisia mysteeristä. Olemme osallisia totuudesta, kun olemme osallisia Kristuksesta, mutta samalla on huomattava, että jokainen yritys vangita tuo mysteeri ja totuus siitä sanalliseen selitykseen on inhimillinen ja sellaisenaan vajavainen. Jos tunnustamme että olemme osallisia samasta mysteeristä, voimme arvostaa sitä mitä toiset kristityt lausuvat ehtoollisesta ajattelematta kuitenkaan itse aivan samoin.

Mielestäni on keinotekoista tehdä iso kysymys siitä, mitä ehtoollisaineille tapahtuu messun jälkeen.⁶ Luterilaisen perinteen mukaan ei ole ollut tapana ajatella ehtoollisaineiden muuttuvan konsekraatioissa tai Kristuksen läsnäolon jatkuvan leivässä ja viinissä messun jälkeen, vaikka dokumentin mukaan tässäkin vallitsee yksimielisyys. Raamatussa tästä ei sanota mitään. Ei myöskään kasteveden käsittelystä. Onneksi siitä ei ole tullut mitään kiistaa. Tällaiset seikat eivät voi olla kristittyjen yhteyden esteenä. Pääasia on, että itse ehtoollisessa tunnustetaan Kristuksen läsnäolo ja sakramentin merkitys Kristuksen asettamana pyhänä toimituksena, jossa tullaan osalliseksi Kristuksen ristin aikaansaamasta sovituksista.

Loppujen lopuksi ehtoollisyhteys ei kuitenkaan näytä olevan kiinni siitä, mitä ehtoollisesta ajatellaan ja uskotaan, vaan se kytkeytyy käsitykseen *kirkon virasta* (s. 73–129). Katolisen ajattelun mukaan

³ Matteuksen (26:26–29) ja Markuksen (14:22–25) ehtoollisperikootit eroavat jossain määrin Luukkaan ja Paavalin vastaavista kohdista, kaikissa ehtoollisen asetus kuitenkin liitetään Jeesuksen kärsimyshistoriaan. Lisäksi Johanneksen luvussa 6 voidaan nähdä viittauksia ehtoolliseen ja sen syvälliseen merkitykseen kristityn elämässä.

⁴ Hebrealaiskirje käsittelee laajasti Kristuksen ainutkertaista uhria (luvut 9 ja 10; ks. myös Ef. 5:2).

⁵ Vrt. *Porvoon yhteinen julkilausuma* §32 h: "Vaikka me emme pysty tarjoamaan Jumalalle arvollista uhria, Kristus yhdistää meidät itsensä kanssa uhratessaan itsensä Isälle ainutkertaisessa, kokonaisessa, täydellisessä ja riittävässä uhrissa, jonka hän on antanut meidän kaikkien puolesta."

⁶ Tätä asiaa käsittelee perusteellisemmin Simo Peura, "Leuenbergin konkordia ja luterilais-katolinen ekumenia" (teoksessa *Luterilaisuuden ytimessä Professori Antti Raunion 60-vuotisjuhlakirja*; Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 288; Helsinki 2018) 117–131. Peuran mukaan *Leuenbergin konkordian* heikkous on, ettei se ota kantaa "reaalipreesensin 'miten'-kysymykseen" (124). Vrt. *Leuenbergin konkordia* §19: "Emme voi erottaa yhteyttä Jeesukseen Kristukseen hänen ruumiissaan ja veressään syömisen ja juomisen tapahtumasta. Tämän tapahtuman huomiotta jättävä kiinnostus tapaan, jolla Kristus on läsnä ehtoollisessa, voi hämärtää ehtoollisen merkityksen."

luterilainen ehtoollinen ei ole oikea tai pätevä, koska meillä ei ole oikeaa käsitystä kirkon virasta eikä päteviä piispoja, jotka voisivat antaa oikean vihkimyksen (s. 60, 121, 140). Pappisvihkimyksen kohdalla näkemykset siitä, katsotaanko se sakramentiksi vai pyhäksi toimitukseksi, eivät ilmeisesti eroa kovin jyrkästi. Itse pappisvirkaa koskee kuitenkin dokumentissa sama kuin kirkkoa: sen sanotaan olevan sakramentaalinen, kun luterilaisittain ajatellaan sen olevan Sanan ja sakramenttien palveluvirka (Matt. 23:8–11). Me luterilaiset olemme jossain määrin fanaattisia tässä asiassa: Sana ja sakramentit ovat ensisijaisia armonvälineitä. Ne synnyttävät kirkon, ja kirkossa pappisvirka on Sanan ja sakramenttien palveluvirka. Kristityn ja Jumalan välillä ei tarvita ketään muuta välittäjää kuin Kristus (1 Tim. 2:5). Tästä syystä minun on vaikea olla yhtä mieltä dokumentin korostuksesta, jonka mukaan virkaan vihitty pappi toimii "Kristuksen persoonassa" (s. 52, 70, 89, 97), ikään kuin "Kristuksen roolissa", Kristuksen edustajana.⁷ Paavalin mukaan voidaan sanoa: "Kristuksen puolesta me olemme lähettiläinä... me pyydämme Kristuksen puolesta: antakaa sovittaa itsenne Jumalan kanssa" (2 Kor 5:20). Apostolitkin olivat kirjaimellisesti vain "lähettiläitä". Kuinka siis kirkon virassa oleva tänä päivänä voisi olla jotakin enemmän kuin "lähettiläs"?⁸

Mutta vaikka pääsisimme pitkällekin yhteisymmärryksessä pappeuden olemuksesta ja tehtävistä, ei sekään tuo yhteyden toteutumista lähemmäksi, kun esteeksi nousee piispuus. Mitä pitemmälle dokumentin lukemisessa pääsee, sitä vaikeammalta näyttää yhteyden saavuttaminen, vaikka dokumentin luvut ovat toinen toistaan pitempiä ja jokaisessa luvussa on pitkä sarja kappaleita, jotka alkavat sanoilla "olemme yksimielisiä".

Yhteinen julistus vanhurskauttamisesta on tärkeä tekijä käsillä olevan dokumentin taustalla. Sen metodia pyritään seuraamaan ja sitä siteerataan usein. Sen ratkaiseva merkitys dokumentin laatijoille tulee esiin, kun aletaan käsitellä "Pietarinvirkaa" (s. 109) ja "Ykseyden virkaa" (s. 111). Tässä osiossa kaavaillaan pietarinviran, ts. paavin viran, "teologista ja käytännöllistä uudistusta" siten, että paavi voisi "toimia kirkon ykseyden näkyvänä merkinä ja välineenä". Tästäkin asiasta sanotaan vallitsevan yksimielisyys (s. 111)! Dokumentin mukaan tärkein este paavin viran uudistuksen tieltä on voitettu *Yhteisessä julistuksessa vanhurskauttamisesta*.

Tässäkin kohtaa minusta näyttää, että osapuolet puhuvat eri kieltä. Ensinnäkin olen sitä mieltä, että on katolisen kirkon oma asia uudistaa paavin virkaa. Toiseksi on epärealistista uskoa, että *Yhteinen julistus vanhurskauttamisesta* on poistanut ratkaisevan esteen. Vanhurskauttamisopin asema katolisessa kirkossa on toinen kuin luterilaisessa kirkossa. Meille se on kaiken keskus, katolisilla on jotakin muuta joka on vielä keskeisempää. Onko se ehkä juuri tämä kirkon ja viran sakramentaalisuus?

Ratkaisuksi tähän dilemmaan dokumentti esittää pitkälle meneviä kaavailuja siitä, miten paavi voisi olla maailmanlaajan kristikunnan edustaja ja keulakuva (s. 111–118, 141).⁹ Ilmeisesti luterilaisten piispojen tulisi integroitua paavin johtamaan piispojen kollegioon (s. 121). Tavoitteena näyttää olevan organisatorinen ratkaisu, jossa on vain vivahde-ero siihen nähden, että me liittyisimme

⁷ Kun yritin etsiä, onko tällä ilmaisulla raamatullisia juuria, löysin yhden ainoan kohdan, jossa Vulgata sisältää ilmaisun "in persona Christi" (2 Kor 2:10). Siinä Paavali sanoo antavansa anteeksi joillekin korinttilaisille, joiden kanssa hänellä on ollut riitaa, "Kristuksen edessä", ts. "Kristuksen ollessa todistajana" – ei siis Kristuksen puolesta eikä "persoonassa". Latinassa "in persona" tarkoittaa lähinnä "roolissa" – joten Vulgatan käännös kohdasta on väärä.

⁸ Tuomo Mannermaa, *Paralleleleja: Lutherin teologia ja sen soveltaminen* (Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 182; Helsinki 1992): "Luterilaisen käsityksen mukaan virka ei kuitenkaan ole sakramentti eikä virkaan liity erityistä, yleisen hengellisen pappeuden Kristus-edustuksen muodosta poikkeavaa representationaalisuutta ... Virka kyllä kuuluu kirkon konstituiotioon, mutta virkaan ordinoidussa Kristus ei ole läsnä millään erityisellä, hänen muusta läsnäolostaan poikkeavalla tavalla" (s. 226).

⁹ Dokumentti puhuu tässä yhteydessä "parantumisprosessista" (s. 141).

katoliseen kirkkoon. Ekumenian päämäärähän ei ole yksi maailmanlaaja kirkko-organisaatio, vaan kirkkojen välinen yhteys.

Asia voitaisiin ratkaista yksinkertaisemmin lähtemällä liikkeelle toisesta suunnasta. Tarvittaisiin sitä, että katolinen osapuoli tunnustaa luterilaiset kirkot (ja mielellään muutkin evankeliset kirkot) *kirkoiksi*, siis *sisarkirkoikseen*. Ovathan nämä kirkot koko 500-vuotisen taipaleensa aikana kilvoitelleet evankeliumin palveluksessa ja toteuttaneet kirkon tehtävää omilla maissaan sellaisella uskollisuudella, että ne hyvällä syyllä voidaan nyt tunnustaa kirkoiksi. Jos tahtoa yhteyden avaamiseen on, siihen löytyvät kyllä keinot. Tottahan paavilla on valtuudet tehdä tällainen päätös. Sen jälkeen katoliset piispat voisivat osallistua meillä piispanvihkimyksiin – kuten muiden evankelisten kirkkojen piispat nykyään. Tällainen ajatus tuodaan esiin myös käsillä olevassa dokumentissa: "Voisiko yksi tapa rakentaa tietä kohti yhteisesti tunnustettua virkaa olla se, että katolinen piispa osallistuisi kätten päällepanemiseen luterilaisten piispojen vihkimyksessä merkinä kirkon ykseydestä ja jatkuvuudesta?" (s. 124). Tältä pohjalta yhteyden etsimistä voitaisiin jatkaa tasaveroisina kumppaneina. Ehtoollisyhteys olisi ehkä piankin mahdollinen, ja se olisi jo iso askel, vaikkei pitemmälle menevään yhteyteen voitaisikaan päästä.

Ajatus, että koko kristikunta kokoontuisi yhteen paavin johdossa tai että paavi edustaisi koko kristikuntaa, ei ole realistinen tässä maailmassa ja tilanteessa missä me elämme. Ei ole mahdollista enää koota kristikuntaa yhteen sillä tavalla, että sillä olisi vain yksi ääni. Sen sanominen, mikä on kristillistä, ei ole enää yksinkertaista tässä maailmassa, ja siksi kristillinen puhe ja sanoma on moniäänisempää. Toisaalta paavia tietyllä tavalla jo nyt kuunnellaan maailmassa kirkon äänenä, mutta evankelisina kristittyinä emme ole aina samaa mieltä hänen kanssaan. Vaikka paavi ei ole "meidän paimenemme",¹⁰ on selvää, että kunnioitamme häntä toisen kirkon – sisarkirkkomme – päänenä. Evankelisina kristittyinä olemme kuitenkin tottuneet arvioimaan Raamatun perustalta sitä mitä meille julistetaan.

Piispan virkaa ja aivan erityisesti paavin virkaa pidetään kirkon ykseyden merkinä ja takeena (s. 138–139). Kirkkojen välisissä yhteyspyrkimyksissä kuitenkin huomataan kerta toisensa jälkeen, että juuri piispan virka pitää kirkkoja erillään, kun toisilla kirkoilla on piispoja, vaikkakin kirkon päätöksenteko pitkälti toimii demokraattisesti, toiset taas hoitavat myös "piispallisen kaitsennan" eli episkopeen demokraattisten elinten kautta. Piispan virka, jonka pitäisi olla yhteyden tae, onkin erottava tekijä. Samoin paavin virka.

Kristuksen *kirkon ykseys* ei ole toteutettavissa näkyvällä tavalla mitenkään muuten kuin *kirkkojen välisenä yhteytenä*. Mitä enemmän syntyy kirkkojen välisiä sopimuksia keskinäisestä tunnustamisesta ja ehtoollisyhteydestä (tai pitemmälle menevästä kirkkoyhteydestä), mitä tiheämpi on näiden sopimusten verkosto, sitä lähemmäksi pääsemme maailmassa kirkon näkyvää ykseyttä ja sitä paremmin voimme tehdä sen ykseyden näkyväksi tekemällä yhdessä työtä evankeliumin palveluksessa ja lähimmäisen palveluksessa tässä maailmassa.¹¹

¹⁰ Vrt. dokumentin s. 139: "Näemme tänään, että Rooman piispa on *de facto* ei vain katolilaisten vaan myös muiden kirkkojen johtajien ja jäsenten paimen."

¹¹ On valitettavaa, ettei dokumentti *Kasvavaa yhteyttä* käsittele lainkaan kirkon tehtävää ja siihen liittyviä haasteita nykymaailmassa. Kirkkojen yhteistä palvelutehtävää maailmassa ei myöskään nähdä ekumenian tavoitteeksi. Vrt. *Die Kirche Jesu Christi: Der reformatorische Beitrag zum ökumenischen Dialog über die kirchliche Einheit*, Leuenberger Kirchengemeinschaft 1994, jonka toisen pääluvun otsikko on: "Die Gemeinschaft der Heiligen in der Gesellschaft der Gegenwart."